

Recenzii și note bibliografice
Book reviews and bibliographical notes

Maria Alexandra Pantea, *Medalioane ale preoților și învățătorilor din Protopopiatul Ortodox Român Arad (1812-1918)*, Timișoara, Editura Eurostampa, 2017, 272 p.

Cunoscută peisajului cultural și celui istoriografic românesc prin cercetările publicate ca autoare, respectiv: *Preoți și învățători români din protopopiatul ortodox al Aradului (1812-1918)* (Cluj-Napoca: Academia Română. Centrul de Studii Transilvane, 2015) și *Relatări din Primul Război Mondial prezentate în presa ecleziastică din Banat* (București: Editura Tritonic, 2017), sau prin editarea volumului lui Petru Pipoș, de istorie a pedagogiei (*Istoria pedagogiei*, ediție îngrijită de Ioan Stelean Boia, Maria Alexandra Pantea, Arad: „Vasile Goldiș” University Press, 2012), Maria-Alexandra Pantea revine în fața cititorilor cu o nouă lucrare, ce antologizează și aduce la lumină într-un mod interesant și frumos deopotrivă chipurile preoților și învățătorilor care au activat în Protopopiatul Ortodox Român Arad între anii 1812 și 1918.

Prezentarea biografiilor, întocmită sub forma unui adevărat dicționar, este precedată de o prefață ce poartă semnătura lui Viorel Gh. Țigu (pp. 5-6), în care acesta, după ce subliniază complementaritatea ce există între acest volum și teza de doctorat a autoarei, arată că: „Preoții și învățătorii, adevărați «anonimi ai istoriei», după cum îi numește și autoarea acestui volum, au fost elita mărunță a românilor, care nu doar că au răspândit știința de carte sau învățăturile religioase, dar au ajutat și la ridicarea generală a poporului din care proveneau, prin activitatea lor din afara școlii și a bisericii, prin exemplul lor personal” (p. 5).

Motivația lui este de altfel și cea de la care pornește Maria Pantea, care în paginile studiului introductiv (pp. 7-16) vorbește despre rolul preoților și al învățătorilor din teritoriul menționat în perioada avută în vedere, scoțând de sub colbul uitării chipurile acestor truditori care au fost „răsplătiți” adesea pe nedrept cu uitarea. După ce realizează o trecere în revistă a contextului istoric în care au activat cei prezentați, contribuind prin aceasta la realizarea unei perspective holistice și făcând referiri la aspecte complementare ale prezentării, precum istoria mentalităților sau legislație (p. 8), autoarea prezintă lista preoților și învățătorilor din protopopiatul Arad (pp. 17-253), oferind în cazul fiecăruia o biografie bine documentată și contribuind astfel la restituirea biografică a unor oameni

despre care nici măcar publicul localnic nu știa foarte multe lucruri, în ciuda importanței lor.

Urmează apoi concluziile (pp. 254-156), în cadrul cărora autoarea rezumă principalele aspecte prezentate și ține să sublinieze rolul pe care l-au avut înființarea Preparandiei arădene și cea a Institutului Teologic de acolo, ca formatoare a elitei satelor: „Ca urmare a înființării Preparandiei în 1818, și apoi a Institutului Teologic în 1822, preoții și învățătorii s-au afirmat ca reprezentanți ai unei elite minore, dar prin activitatea lor au contribuit la luminarea poporului și formarea unor intelectuali” (p. 254).

La final, volumul conține o listă amplă a bibliografiei selectivă (pp. 257-263), dar și o anexă foto-documentară, cuprinzând facsimiluri după periodicele cu care au colaborat intelectualii avuți în vedere (pp. 264-266), instantanee din viața acestora (p. 267), dar și alte documente cu valoare de izvor istoric (pp. 268-271), completând prin aceasta informațiile enunțate anterior și oferind o ilustrare a lor.

Pentru toate aspectele prezentate aici, dar și pentru altele a căror descoperire o lăsăm însă în grija cititorului, volumul Mariei Alexandra Pantea se constituie într-o contribuție interesantă, amplă și utilă, ce aduce în atenție nu doar o perioadă importantă din istoria culturală a Aradului, ci și elemente importante din istoria românilor ardeleni. De aceea, o recomandăm atât cititorilor zonei, cărora le pune în față o adevărată panoplie de restituiri biografice, cât și istoricilor români și străini preocupați de evenimentele din secolul al XIX-lea și prima parte a secolului XX, cărora le oferă o sursă serioasă, utilă în cercetările lor.

Iuliu-Marius MORARIU*

* PhD Candidate, “Babeș-Bolyai” University, Cluj-Napoca, Romania;
e-mail: maxim@radiorenasterea.ro.